

Binnen bereik

is de inmiddels, ongeveer 20ste bundel van Bert Kooijman. Kooijman werd in 1932 geboren in Maren aan de Maas. Zijn moeder stierf toen hij nog geen drie jaar oud was. Daardoor bracht hij zijn jeugd door in verschillende internaten. Bij de Broeders van De La Salle in Baarle-Nassau kwam hij volop in aanraking met literatuur, schilderen en tekenen. Daar ontstond zijn interesse voor de cultuur en het schrijverschap. In 1961 debuteerde hij met de bundel *Koningin zwart van woede*.

De uitgaven van Kleinood & Grootzeer kenmerken zich door een uiterst verzorgd uitzicht. Alle bundels hebben hetzelfde formaat en de vormgeving is van de hand van graficus/uitgever Gerrit Westerveld. Het zijn kleinoden die perfect in een binnenzak van een colbert passen.

Binnen bereik opent met een citaat van Hugo Claus: "Wie het verleden wil lezen, hij schrijve het neer". Over Hugo Claus schreef Bert Kooijman een prozawerk, een studie met de titel *Verbeelde wegen*.

De bundel bestaat uit de cycli: *Clair – obscur*, *In memoriam* en *Binnen bereik*. In de reeks *In memoriam* herdenkt de dichter zijn moeder, die hij niet gekend heeft, en in haar zijn tante die voor hem en zijn broer een tweede moeder is geweest, zijn vader, zijn enige broer en zijn vrienden Marcel Wauters, Michel Bartosik, Albert Bontridder en Paul de Wispelaere.

De gedichten in deze bundel kennen een gelaten toon. Het zijn woorden van iemand die overblijft en dat is niet hetzelfde als iemand die achterblijft. Het zijn verstilde gedichten, aquarellen van woorden om te benoemen wat geweest is, onherroepelijk voorbij is. Het zijn fijne tekeningen voor de liefhebber, herkenbaar voor de mens, die in dezelfde levensfase zit. Ze overstijgen het particuliere door de ingehouden toon, strakke maar herkenbare beelden. Ze schrijven als het ware verder aan de gedachten van de lezer.

De dichter beweegt zich, zoals in eerdere bundels, tussen licht en schaduw. Deze elementen zijn geen symbolen. Hun existentiële betekenis wordt bepaald door ruimte en tijd. Naast het herdenken van de moeder wordt in deze bundel ook de vader herdacht. Ze krijgen van de dichter dezelfde aandacht. In eerder werk was de moeder zeer aanwezig.

De gedichten die over de familie gaan zijn trefzeker. In de gedichten voor de vrienden proef ik soms een zekere plichtmatigheid. De afstand is groter dan met de familie.

Het woord 'licht' komt in vele gedichten voor, een verlangen naar openingen in de schaduwen, een pleister voor de immer aanwezige weemoed. Taal en vorm zijn sober, de gedichten vloeien, zelden onderbroken door komma's. Elk gedicht sluit af met een punt. De gedichten zijn genummerd, hebben titels als *moeder, vader, broer, vrienden Marcel, Michel, Albert, Paul*. In de titelcyclus heten de gedichten: *doden, minnaars, schaduwman* en *Het Joodse bruidje*. **Binnen bereik** is een verstild kleinood, wars van grote woorden. Ik citeer uit *Schaduwman*

3.

*Nooit afwezig de man
voor wie taal het laatste
is wat hij aflegt
en in wiens schaduw
ik mijn dagen tel.*

...

Binnen bereik, Bert Kooijman,
Uitgeverij Kleinood & Grootzeer, Bergen op Zoom, 2018,
ISBN 978-90-76644-88-2.

(Frans August Brocatus)

Ontspoord innerlijk

Een dramatische setting: aan een vloedlijn zit een dichter en naast hem zit nog iemand, de 'ander', in de meest brede zin (je kan ook zeggen: de lezer). Er ontstaat een vorm van interactie, als het ware opgeroepen door de vloed, de onpeilbare diepte van denken, geest en taal. Een buitengewoon beeldende mise-en-scène. Wij zitten immers allen aan een denkbeeldige, variërende vloedlijn, in afwachting van wat gaat komen.

Piet Gerbrandy (1958) legt zich in zijn poëzie weinig beperkingen op. Drama (gewoon of gezongen), proza en slapstick: in zijn bundels tref je het allemaal aan. Gerbrandy schotelt geen gedicht in de klassieke zin van het woord voor, maar een uitgedijd taalweefsel.

Het omvat gewaarwordingen, encyclopedische info, taalspel, kritiek en ga zo maar door. Een overvloed waaruit intrigerende zaken gehengeld kunnen worden, maar die ook de nodige lulkoek bevat. Het lijkt het leven zelf wel.

Belangrijk bij Gerbrandy is zijn ironie. Hoewel, in *Vloedlijnen* maakt de dichter ook een uitgebreid uitstapje naar een soort vette kolder: *As*, een operalibretto, neemt bijna een derde van de bundel in. Hoewel knap in elkaar gestoken, heeft deze creatie een andere diepgang dan het overige van *Vloedlijnen*. Het is een beetje 'goed en fout, verklaard voor eenvoudigen'. En dan ook nog te zeer uitgesponnen.

Laten we *As* buiten beschouwing, dan blijft er een prikkelende gedachtenzee over die een commentaar inhoudt op dit tijdsgewricht. De wereld met al haar verwachtingen, dwaalsporen en persoonlijke belevingen krijgt bij Gerbrandy gestalte in verzen die qua toon en vorm klassiek aandoen, maar die een prettig ontspoord innerlijk hebben. Het schurende en dwarse van deze poëzie wordt extra opgepoekt door de steeds weer opduikende geursiveerde 'encyclopedische' toelichtingen.

Graag zocht ik mijn verlustiging in kijken.
Traag mocht ik met stoute tanden de bandijk
van uw inwitte billen en borsten kneden.
Klaag niet dat het niet ging zoals u wilde.

In Bilderdijs werk merkt men vaak een tweespalt op tussen onbeheerste emoties en classicistische vorm. Maar is het niet veeleer zo dat die vorm geheel zijn eigen gang gaat terwijl de gevoelens gekanaliseerd zijn door antieke concepten?

Zo gaat het. Ben ik hier u daar. Er zitten spaties tussen.
De LUSSEN van mijn vingers missen gratie.
Mijn zinnen zijn zoals natuurlijk rampzalig.
dus alles wat ik lul schampt langs en mist.

Wie de voorstelling uitzit, vraagt zich tussentijds en aan het eind van het laatste 'bedrijf' af waar deze mengeling van poëtische bekwaamheid, ironie en wijsheid toch toe leidt of dient. De laatste, prozaïsche, regels geven een aanwijzing: na alle spektakel gaat gewoon het licht uit en wordt het nacht. Een theatrale ervaring heeft iets dubbels. Je kunt er helemaal in op gaan, maar uiteindelijk maak je er geen deel van uit. De mens is ten laatste een twijfelende figurant. Dit waardevolle inzicht en andere spoelen zomaar bij de geduldige lezer aan.

Zijn dingen dan de bron van wat zich voordoet.
Waar welt die bron. Hoe stroomt zijn bitter water.

Vloedlijnen, Piet Gerbrandy,
Atlas-Contact, Amsterdam, 2018,
ISBN 9789025453145.

(Erick Kila)

2

Stilte in mij

Dichteres en plastisch kunstenaar Marleen de Créé illustreerde meerdere van haar dichtbundels, waaronder *Bloedspiegel: een scenario* (2002) en liet zich al vaker inspireren door het werk van andere kunstenaars, zoals in de bundel *Erbarme dich* (2017) met gedichten bij beelden van Berinde De Bruyckere. Met grafica Goedele Peeters werkte ze geregeld samen: *Sibylla* (2005), *Heen en weer* (2008), *Eilanden* (2009) en het tweetalige *Over en weer – De part et d'autre* (2011).

Stilte in mij is het recentste samenwerkingsproject van beide dames. Deze bij Uitgeverij P Luxueus en op groot formaat (30,5 x 21 cm) uitgegeven bundel bevat acrylschetsen en houtsneden van Goedele Peeters en gedichten van Marleen de Créé.

Goedele Peeters tracht door middel van dagboekschetsen in het reine te komen met het verlies van haar moeder. Twee ervan kregen een notitie mee: *326 dagen moederloos* en *Hove op je verjaardag*. Landschappen waarin geen mens te bespeuren valt. Landschappen waarin ze de moeder terug wil oproepen, haar een plaats geven? Omzichtig, met een ingehouden tederheid die ook de Créé in de gedichten weet op te roepen (*tussen de woorden groeide een/ eindeloze traagheid, schroom*), alsof alles in toom wordt gehouden door de vraag of de stilte bij een dergelijk verlies wel kan opgevuld worden met beelden en/of woorden.

alsof ze pas was uitgegaan,/ alsof ze iemand hoorde in/ haar droom. stilte blies haar/ aan. lakens als een open/ veld in een kamer, wit-/ gesneeuwd met niets. wind/ rolde de schaduwen/ voor zich uit. de bomen/ ademden voorzichtig het verlies.

Twee cycli. De eerste, *Stilte in mij*, bestaat uit tien vrij korte gedichten. In elk van deze gedichten komt het woord *stilte* ook letterlijk voor: *stilte blies haar aan; een witte stilte glijdt zachtjes in het duister; een roerloze stilte sluipt in de stem; stilte als een schaduw waarin ze kan beginnen; een witte stilte zweeft voorbij; stilte op gefafelde mist; de stilte heeft ze in de kieren van haar gedachten gelegd en toegedicht; een vleugje stilte in haar hart alsof het wist waarop ze wachtte*. De tweede cyclus, *So long*, bestaat uit drie gedichten die kunnen gelezen worden als een herinnering, tast de tijd af: *toen onze tijd nog ging liggen* als openingsregel van het eerste en *toen de tijd er nog niet, nog niet/ was begonnen* van het derde gedicht.

De vertalingen naar het Frans (Frans De Haes) en het Engels (Willem Groenewegen) worden voorafgegaan door de twee soberste schetsen van Goedele Peeters, alsof de stilte in het landschap lijkt ingebed.

Wie een verlies in woord en beeld weet te vangen als Goedele Peeters en Marleen de Créé, brengt een ode aan een afwezige die nooit echt weg is. Dat dit geleid heeft tot de indrukwekkende woord-en-beeld symbiose die *Stilte in mij* is geworden, kunnen we alleen maar toejuichen.

Stilte in mij, gedichten van Marleen de Créé,
acrylschetsen en houtsneden van Goedele Peeters,
vertalingen naar het Frans door Frans De Haes en
naar het Engels door Willem Groenewegen,
Uitgeverij P, Leuven, 2018, ISBN 978-94-92339-64-5.

(Roger Nupie)

Wie is die zeeheks?

Je hebt zo van die boeken die eigenlijk verraden hoe de persoonlijkheid van de auteur moet zijn. Bladzijden die eigenlijk als spiegel werken en duidelijk maken hoe de psyche van de schrijver in elkaar zit. Als van een schrijver creativiteit wordt verwacht, dan kan dit bij Katia Van Cauwenberghe zeker gevonden worden. Dit boek is doordrongen van de wil, de energie en een boodschap die een creatieve geest naar de nietsvermoedende wereld stuurt.

Bij het ontvangen van dit werk, was ik zeer aangenaam verrast door de vormgeving en de samenwerking met de illustrator Staf Lambrecht. Auteur en illustrator vormen een perfecte tandem. Het resultaat is een zeer aantrekkelijk jeugdboek dat ook volwassenen met een jong hart kan aanspreken. De auteur liet haar fantasie een wereld creëren waarin kinderen zeker aan hun trekken zullen komen. Het is naast een aangenaam en niet te moeilijk gemaakt leesboek, ook een doe-boek voor kinderen. Het geheel bestaat uit intrigerende korte verhalen, speelse gedichten, spelideeën, zoekopdrachten en kookideeën. De verhalen zijn qua lengte binnen de perken gehouden, zodat de kinderen hun concentratie niet verliezen. Dat zorgt ervoor dat dit jeugdboek perfect dient als voorleesboek voor jonge ouders of leerkrachten die hun lessen wat schwing willen geven. De sublieme illustraties dragen bij tot de aabaarheid van **Wie is die zeeheks?** Met dit werk is Katia Van Cauwenberghe niet aan haar proefstuk toe. Van haar pen is ook **Wat een heksenleven**. In dit, haar vierde, boek brengt ze het levensverhaal van heks Shakila die met paranormale fenomenen in contact komt. Zij mengt realiteit en fantasie en lardeert dat alles met kritische beschouwingen. De auteur is een volbloed reiziger. In haar thuisstad Oostende is ze natuurgids, leerkracht en basgitarist. In 2005 debuteerde ze met *Ontworteld*, een roman voor volwassenen. Vooral de biotoop van de zee en het strand blijft haar parten spelen.

Zeemeermannengedicht

*Bovenlichaam mens, onderlichaam vis:
als dat geen rare kwibus is!
Jawel, het gaat zowel over de zeemeermin als over de -man!
De zee steekt vol raadsels! Alles kan!
Sommige zeemeerminnen ontketenen stormen en laten schepen zinken,
anderen zorgen ervoor dat ze in wijsheid uitblinken.
In de oude Romeinse tijd was Neptunus de god van de golven en van de zee.
Hij had meestal een staf, drietand of scheepsanker mee.
In het oude Griekenland werd deze god Poseidon genoemd
en werd hij om zijn kracht en zijn snelheid geroemd.
Hij is geweldig, bars en trots
en wanneer hij met zijn drietand slaat tegen een rots
ontstaat daaruit een prachtig paard
waarop hij over het wateroppervlak rondvaart...*

Wie is die zeeheks? is een merkwaardig, zeer bruikbaar boek voor scholen, educatieve diensten, jeugdgroeperingen of ouders met jonge kinderen die binnen willen treden in de heel aparte wereld van Katia Van Cauwenberghe. Het is een conceptboek dat heel zeker enkele herdrukken zal kennen want haar **Wie is die zeeheks?** verdient die.

Wie is die zeeheks?, Katia Van Cauwenberghe,
Uitgeverij Het Punt, Dendermonde, 2018,
ISBN 9 789460 794339.

(Frank Decerf)

3